

Jord- och skogsbruksutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om djursjukdomar

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om djursjukdomar (RP 286/2022 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Johanna Wallius, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Kajsa Hakulin, jord- och skogsbruksministeriet
- överinspektör Hanna Lounela, Livsmedelsverket
- specialistveterinär i produktionsdjurs hälso- och sjukvård Leena Suojala, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- styrelseordförande Johan Åberg, Finlands Fiskodlarförbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- finansministeriet
- Helsingfors universitet, veterinärmedicinska fakulteten
- Centralförbundet för Fiskerihushållning.

Utskottet har fått ett meddelande, inget att anmärka:

- Naturresursinstitutet.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om djursjukdomar ändras.

I bestämmelserna om ersättning för kostnader och förluster som föranleds av djursjukdomar föreslås sådana ändringar som behövs med anledning av den reform av EU:s regler om statligt stöd som träder i kraft vid ingången av 2023. Trots ändringarna förblir ersättningssystemet i huvudsak oförändrat. I bestämmelserna om ersättning föreslås dessutom vissa preciseringar och avgränsningar som förtydligar regleringen.

Betänkande JsUB 28/2022 rd

Det föreslås att bestämmelserna om myndigheternas befogenheter med avseende på de restriktionszoner som inrättas som regionala sjukdomsbekämpningsåtgärder omformuleras. Med ändringarna avser man inte att ändra nuläget, utan att eliminera de tolkningssvårigheter i fråga om behörighetsbestämmelserna som terminologin i vissa av kommissionens nya bestämmelser har orsakat.

Det föreslås dessutom att laboratorier där prover undersöks endast i syfte att bedriva vetenskaplig forskning inte ska omfattas av de för kontroll av verksamhetens tillförlitlighet föreskrivna kraven på utseende av och anmälningssplikt för laboratorier som undersöker prover som tagits med avseende på djursjukdomar.

Lagen avses träda i kraft den 1 april 2023. Övergångsperioden för att anpassa de befintliga, på gruppundantag baserade ersättningssystemen till de nya reglerna om statligt stöd löper ut den 30 juni 2023.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med de ändringar som anges nedan.

Det huvudsakliga syftet med propositionen är att anpassa bestämmelserna i 14 kap. i lagen om djursjukdomar, som gäller kostnader och ersättningar som betalas av statens medel på grund av djursjukdomar, till EU:s reviderade regler om statligt stöd. De föreslagna bestämmelserna gör det möjligt att använda statliga medel för att ersätta kostnader för djursjukdomar i huvudsak på nuvarande sätt samt att få unionsfinansiering för nödåtgärder i enlighet med bestämmelserna om den. Gruppundantagsförordningarna för jordbruk samt fiske och vattenbruk trädde i kraft den 1 januari 2023 och ska tillämpas på de befintliga stödsystemen senast den 1 juli 2023. Förordningarna antogs den 14 december 2022 och offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 21 december 2022, det vill säga först efter det att propositionen lämnats till riksdagen. I de slutliga gruppundantagsförordningarna har några punkter ändrats jämfört med de utkast som var tillgängliga vid beredningen av propositionen. För att de slutliga EU-bestämmelserna ska beaktas i lagen föreslår utskottet att de ändringar som beskrivs nedan i detaljmotiveringen införs i lagen om djursjukdomar.

Det ersättningssystem som avses i lagen om djursjukdomar grundar sig på statens ersättningsansvar. De ersättningar som Livsmedelsverket betalar för förluster som orsakats av utrotning av djursjukdomar betalas under moment 30.20.20 (Veterinärvård och bekämpning av växtskadegörare, förslagsanslag) i statsbudgeten. Ersättningskostnaderna har stigit under de senaste åren. Ersättningarna har under de senaste fem åren i huvudsak inriktats på sjukdomar som förekommer inom vattenbrukssektorn. Av propositionen framgår det att vattenbruksföretag under de senaste åren ha betalats ersättningar på grund av infektiös hematopoietisk nekros (IHN) hos fiskar, som mellan åren 2017 och 2022 har konstaterats i tre fiskodlingsanstalter och tre metesdammar i norra, östra och inre Finland samt i sex regnbågsanläggningar på Åland, dit den troligen har spritt sig med yngel från Danmark. Utskottet påpekar att ersättningar som betalas med statliga medel är ett viktigt sätt att bekämpa sjukdomar hos vattenlevande djur och att stödja näringsidkare som drab-

Betänkande JsUB 28/2022 rd

bats av skador på grund av djursjukdomar. Inom vattenbruket är det inte möjligt att med egna säkerhetsåtgärder påverka smittrisen i samma utsträckning som inom annan husdjursproduktion, eftersom djursjukdomen trots försiktighetsåtgärder kan spridas i naturen exempelvis genom obligationsplantering eller flyttning av fisk. Inom vattenbruket kan man i första hand genom försiktighet vid anskaffningen av djur inverka på förekomsten av sjukdomar. Utskottet välkomnar att det med stöd av den nya gruppundantagsförordningen för vattenbrukssektorn är möjligt att av statens medel ersätta kostnaderna för sjukdomar hos vattenlevande djur och förlusterna för avlivade djur, utan att det såsom tidigare behöver göras en anmälan om stöd.

Utskottet påpekar att de statliga kostnader som ersättningarna orsakar dämpas av de förslag enligt vilka ersättningar för ekonomisk skada till följd av produktionsavbrott kan betalas endast till lantbruksföretagare och genom vilka fastställandet av marknadsvärdet som ligger till grund för den ersättning som betalas för avlivade djur preciseras. Utskottet anser det vara viktigt att företagare som bedriver husdjursproduktion betalas ersättning för produktionsförluster vid en allvarlig situation som orsakas av djursjukdomar, oberoende av företagsform eller lagstadgad försäkrings-skyldighet. När det gäller bekämpningen av allvarliga djursjukdomar är det också mycket viktigt att de olika myndigheternas befogenheter fastställs tydligt på lagnivå, så att åtgärder för att bekämpa sjukdomen kan vidtas utan dröjsmål. Utskottet anser att de ändringar och preciseringar som föreslås i lagen om djursjukdomar förtydligar Livsmedelsverkets skyldigheter och verksamhetsförutsättningar när det gäller att inrätta restriktionszoner, utse och registrera laboratorier samt behandla ansökningar om ersättning.

DETALJMOTIVERING

Lagen om ändring av lagen om djursjukdomar

86§. Begränsningar vid betalning av kostnader och ersättningar. Den föreslagna paragrafens 1, 2 och 4 mom. innehåller hänvisningar till EU:s nya regler om statligt stöd. Gruppundantagsförordningarna för fiskeri- och vattenbrukssektorn antogs den 14 december 2022 och offentliggjordes den 21 december 2022, det vill säga först efter det att propositionen lämnats till riksdagen. I 1 och 4 mom. hänvisas det till kommissionens förordning genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, det vill säga den så kallade gruppundantagsförordningen för jordbruk. I 2 mom. hänvisas det i sin tur till kommissionens förordning genom vilken vissa kategorier av stöd till företag som är verksamma inom produktion, beredning och saluföring av fiskeri- och vattenbruksprodukter förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, det vill säga gruppundantagsförordningen för fiskeri- och vattenbrukssektorn. Utskottet föreslår att hänvisningarna preciseras så att förordningarnas slutliga nummer anges i momenten.

I 5 mom. föreslås en avgränsning av de sjukdomar på grund av vilka ersättningar för kostnader och förluster kan betalas. Den avgränsning som föreslås i propositionen grundar sig på gruppundantagsförordningen för jordbruket. Artikel 26.4 i den publicerade gruppundantagsförordningen för jordbruket avviker dock väsentligt från motsvarande bestämmelse i den senaste version av ut-

Betänkande JsUB 28/2022 rd

kastet som var tillgänglig vid beredningen av propositionen. Den publicerade gruppundantagsförordningen för jordbruket innehåller ingen möjlighet att ersätta andra än sjukdomar som är förtecknade sjukdomar eller som nämns i den av Världsförbundet för djurhälsa upprättade förteckningen över djursjukdomar, TSE-förordningen, zoonosförordningen eller zoonosdirektivet. Möjligheten att ersätta nya sjukdomar fastställs i förordningen utan ytterligare villkor. Utskottet föreslår därför att omnämnandet av "andra sjukdomar" samt 1 och 2 punkten om tilläggsvillkor stryks ur momentet. Den publicerade gruppundantagsförordningen för vattenbrukssektorn innehåller, jämfört med utkastet till förordning, en möjlighet att betala ersättning för de sjukdomar hos vattenlevande djur som avses i artikel 226 i djurhälsoförordningen, det vill säga sjukdomar som kan bekämpas enligt kriterierna i den artikeln och för vilka medlemsstaten har fått rätt att vidta nationella åtgärder på grundval av egen anmälan och kommissionens godkännande. Således föreslår utskottet att det i 5 mom. också nämns sjukdomar hos vattenlevande djur som ska bekämpas med nationella åtgärder.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 286/2022 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om djursjukdomar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om djursjukdomar (76/2021) 26 § 1 och 2 mom., 63 § 5 mom., 83 § 1 mom. samt 85 och 86 § som följer:

26 §

Zoner för bekämpning av sjukdomar i kategori a

Livsmedelsverket beslutar om inrättande och avveckling av följande zoner samt om de nödvändiga förbud, villkor och begränsningar som ska iakttas och de nödvändiga åtgärder som ska genomföras i dem:

- 1) restriktionszoner som avses i artikel 4.41 i EU:s djurhälsoförordning samt tillfälliga restriktionszoner,
- 2) smittade zoner som ska inrättas som en åtgärd enligt del III avdelning II kapitel 1 avsnitt 5 i EU:s djurhälsoförordning och som avses i artiklarna 63 och 103 i kommissionens delegerade för-

Betänkande JsUB 28/2022 rd

ordning (EU) 2020/687 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 vad gäller bestämmelser om förebyggande och bekämpning av förtecknade sjukdomar.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. 1 punkten beslutar jord- och skogsbruksministeriet om inrättande och avveckling av sådana ytterligare restriktionszoner som avses i artikel 21.1 c och artikel 85.1 c i den förordning som nämns i 1 mom. 2 punkten samt om de nödvändiga förbud, villkor och begränsningar som ska iakttas och de nödvändiga åtgärder som ska genomföras i dem, i det fall att det inte i någon annan EU-rättsakt har utfärdats närmare bestämmelser om den berörda zonen.

63 §

Analys av andra prover än myndighetsprover med avseende på djursjukdomar

Bestämmelserna i 1 och 4 mom. gäller inte prover som avses i livsmedels- eller foderlagstiftningen eller prover som undersöks i syfte att bedriva vetenskaplig forskning.

83 §

Ersättningar för djur som avlivats genom beslut av en myndighet

Ägaren har rätt att av statens medel få ersättning för ett djur som djurhälsomyndigheten har bestämt att ska avlivas eller slaktas för undersökning av en djursjukdom eller som en åtgärd för sjukdomsbekämpning avseende en sjukdom i kategorierna a—c, en ny sjukdom eller annan djursjukdom som ska bekämpas, eller som har dött till följd av en behandling eller annan åtgärd som beslutats i sjukdomsbekämpningssyfte. Med åtgärd för sjukdomsbekämpning avses inte åtgärder som utgör tvångsmedel enligt 15 kap. I ersättning betalas djurets marknadsvärde, som fastställs på grundval av djurets värde omedelbart innan misstanke om djursjukdomen väcktes eller bekräftades. Om det djur för vilket ersättning betalas kan utnyttjas i sin helhet eller delvis, avdras djurets återstående bruksvärde från det belopp som ska ersättas.

85 §

Ersättning för produktionsförluster

Om ett förbud, ett villkor, en begränsning eller en förpliktelse som bestämts som en åtgärd för förhindrande av sjukdomsspridning eller en åtgärd för sjukdomsbekämpning avseende en sjukdom i kategorierna a—c, en ny sjukdom eller en annan djursjukdom som ska bekämpas, förhindrar eller försvårar djurproduktionen, kan ekonomiska skador som föranleds aktören och som avsevärt försvårar utkomsten för en i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) avsedd lantbruksföretagare eller en i lagen om pension för företagare (1272/2006) avsedd företagare ersättas av statens medel.

Betänkande JsUB 28/2022 rd

I ersättning kan betalas högst tre fjärdedelar av skadans storlek. Vid bedömningen av beloppet av ersättningen kan totalbeloppet för de fall och skador som ska ersättas beaktas.

86 §

Begränsningar vid betalning av kostnader och ersättningar

På de kostnader och ersättningar som avses i detta kapitel tillämpas i fråga om företag inom jordbrukssektorn vad som föreskrivs i kapitel I och artikel 26 i kommissionens förordning (EU) 2022/2472 genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ~~och om upphävande av kommissionens förordning (EU) nr 702/2014.~~

I fråga om företag inom vattenbrukssektorn tillämpas på de kostnader och ersättningar som avses i detta kapitel vad som föreskrivs i kapitel I och artikel 42 i kommissionens förordning (EU) 2022/2473 genom vilken vissa kategorier av stöd till företag som är verksamma inom produktion, beredning och saluföring av fiskeri- och vattenbruksprodukter förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ~~och om upphävande av kommissionens förordning (EU) nr 1388/2014.~~

De kostnader och förluster som avses i detta kapitel ersätts inte, om de har uppkommit vid slakt eller rensning av djur, vidarebearbetning av produkter av animaliskt ursprung eller bearbetning av övriga produkter eller djurfoder eller vid handel med produkter av animaliskt ursprung eller övriga produkter, eller om de uppkommit för

- 1) ett sådant stort företag som avses i artikel 2.34 i den förordning som nämns i 1 mom. eller
- 2) ett företag som inte har iakttagit ett sådant beslut om återkrav av stöd som avses i 1 § i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001).

För förluster som avses i 83—85 § betalas det inte ersättning till sådana företag i svårigheter som avses i artikel 2.59 i den förordning som nämns i 1 mom. och som bedriver verksamhet inom jordbrukssektorn, om inte sjukdomsutbrottet är orsaken till att företaget hamnat i svårigheter.

~~Om~~ De kostnader och förluster som avses i detta kapitel ~~ersätts i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel endast om de~~ har orsakats av en djursjukdom som ~~inte~~ är en förtecknad sjukdom, en ny sjukdom, en sjukdom som förekommer hos vattenlevande djur och som i enlighet med djurhälsolagen bekämpas med nationella åtgärder, eller en sjukdom ~~eller~~ som ~~inte~~ nämns i den av Världsgesundhetsorganisationen för djurhälsa upprättade förteckningen över djursjukdomar, i TSE-förordningen, i zoonosförordningen eller i zoonosdirektivet, ~~ersätts de i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel~~

~~1) för ett företag inom jordbrukssektorn endast om den skada som orsakas är allvarlig och överstiger 30 procent av aktörens årsproduktion eller årsinkomst beräknat som ett medelvärde för de tre föregående åren eller som ett medelvärde för tre sådana år som ingår i de fem föregående åren så att den största och den minsta årsproduktionen eller årsinkomsten inte medräknas, och om det för riskerna i samband med den berörda sjukdomen inte tillhandahålls något försäkringsskydd som ersätter minst 50 procent av aktörens årsproduktion eller produktionsrelaterade inkomster,~~

~~2) för ett företag inom vattenbrukssektorn endast om det rör sig om en ny sjukdom.~~

Ersättningsbeloppet minskas med de ersättningar som på basis av ett försäkringsavtal eller någon annan lag ska betalas för samma kostnader eller förluster.

Betänkande JsUB 28/2022 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ersättning för kostnader och förluster som föranletts av ett sjukdomsfall som konstaterats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors 2.2.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anne Kalmari cent
vice ordförande Ritva Elomaa saf
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Satu Hassi gröna
medlem Mikko Lundén saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Anders Norrback sv (delvis)
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Jenni Pitko gröna
medlem Juha Pylväs cent
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Jenna Simula saf
medlem Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Tuire Taina.